

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 269/2023-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Mandzák a spol. s r. o., Zámocká 5, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Michal Mandzák, proti postupu Okresného súdu Humenné v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 24/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Humenné v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 24/2010 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Humenné **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 24/2010 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi priznáva finančné zadost'učinenie v sume **3 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Humenné **p o v i n n ý** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Humenné **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia **530,86 eur** a zaplatiť ich na účet jeho právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia jeho základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a tiež práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje ústavnému súdu nálezom vysloviť porušenie jeho označených práv napadnutým postupom všeobecného súdu, prikázať mu konať vo veci sťažovateľa bez zbytočných prietáhov a priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľovi je pred Okresným súdom Humenné (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 2 T 24/2010 vedené trestné stíhanie pre trestný čin neodvedenia dane a poistného, kde bola obžaloba na sťažovateľa podaná prokurátorom 21. októbra 2010. Okresný súd rozhodol rozsudkom vydaným 19. decembra 2012, ktorým bol sťažovateľ spod obžaloby oslobodený, toto rozhodnutie však bolo zrušené uznesením nadriadeného súdu z 25. mája 2016 a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti predkladá stručný chronologický prehľad vykonaných úkonov konania a argumentuje, že v jeho trestnej veci nebolo ani ku dňu podania ústavnej sťažnosti rozhodnuté a nový termín hlavného pojednávania je určený na 1. jún 2023. Upozorňuje, že trestné konanie pred okresným súdom trvá už viac ako trinásť rokov, pričom podľa jeho vyjadrenia okresný súd postupuje pri prejednávaní jeho veci neefektívne a konanie v období po vydaní oslobodzujúceho rozsudku je poznačené nečinnosťou, keď v tomto období podľa sťažovateľa okresný súd viac-menej nekonal. V postupe okresného súdu tak vidí zbytočné prietahy a porušenie jeho označených práv, za ktoré podľa jeho názoru nesie plnú zodpovednosť okresný súd.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

4. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 269/2023-13 z 24. mája 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu a v súvislosti s vecným prerokovaním ústavnej sťažnosti 4. júna 2023 vyzval predsedu okresného súdu na vyjadrenie sa k vecnej stránke ústavnej sťažnosti a k ďalším súvisiacim špecifikovaným okolnostiam.

5. Na výzvu ústavného súdu reagoval predseda okresného súdu podaním sp. zn. Spr 4003/23 z 18. júla 2023, ktoré obsahovalo podrobný chronologický prehľad jednotlivých úkonov vykonaných v posudzovanej veci. V podaní kvalifikoval posudzovanú trestnú vec ako právne a procesne zložitý spor, pričom, poukazujúc na doterajšiu neprimeranú dĺžku súdnej časti konania, uznal čiastočnú dôvodnosť ústavnej sťažnosti. Podľa predsedu okresného súdu plynulosť postupu v konaní negatívne ovplyvnili niektoré objektívne faktory, ako potreba naštudovania trestnej veci novým zákonným sudcom, po tom, čo predchádzajúcemu predsedovi senátu zanikla funkcia sudcu, a tiež prekážky vykonania hlavného pojednávania spôsobené dočasnou zdravotnou indispozíciou prísediacich členov senátu, ako aj protipandemické opatrenia v období rokov 2020 a 2021. Podľa vyjadrenia predsedu okresného súdu prehľad úkonov konania svedčí o tom, že zbytočné

prietahy v konaní boli zapríčinené aj správaním samotného sťažovateľa. V závere podania bol prezentovaný súhlas okresného súdu s upustením od ústneho pojednania veci.

6. Právny zástupca sťažovateľa možnosť vyjadriť sa k stanovisku okresného súdu nevyužil.

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu podaní a súvisiaceho spisového materiálu dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle ustálenej judikatúry (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04), ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

9. Pokiaľ ide o otázku predmetu namietaného konania, ktoré sa týka vyšetrovania trestného činu neodvedenia dane a poistného, ústavný súd je po preskúmaní obsahu spisového materiálu toho názoru, že predmetnú vec nemožno považovať za právne zložitú, keďže ide o vyšetrovanie, dá sa povedať štandardnej trestnej činnosti. Z hľadiska skutkovej stránky možno posudzovanú vec vyhodnotiť ako čiastočne zložitú, a to s prihliadnutím na proces dokazovania, ktorý okrem potreby výsluchu veľkého množstva svedkov zahŕňal aj potrebu znaleckého dokazovania. Pokiaľ ide o predmet konania, ústavný súd súčasne poukazuje na to, že konania v trestných veciach, akým je aj vec sťažovateľa, štandardná rozhodovacia činnosť ústavného súdu reflektujúca na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva zaraďuje medzi privilegované konania, ktoré majú byť vedené s osobitnou rýchlosťou (napr. II. ÚS 287/2019, II. ÚS 93/2022).

10. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, či a akým spôsobom sa na prietahoch konania podieľala osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a tiež práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru). Ústavný súd po preskúmaní spisového materiálu týkajúceho sa namietaného konania zistil okolnosti pričítateľné na vrub sťažovateľovi, ktoré mali negatívny vplyv na plynulosť postupu konania. Išlo o neprítomnosť sťažovateľa a jeho obhajcu na termíne hlavného pojednávania určeného na 19. apríl 2010, keď bolo toto pre uvedenú neprítomnosť (vrátane neprítomnosti spoluobžalovaného a jeho obhajcu)

odročené. Ďalej išlo o odročenie termínu hlavného pojednávania určeného na 8. december 2010 na základe žiadosti obhajcu sťažovateľa, ktorý ju zdôvodnil kolíziou s iným súdnym pojednávaním, a napokon o odročenie hlavného pojednávania určeného na 1. jún 2023, keď sa sťažovateľ bez ospravedlnenia nedostavil po obedňajšej prestávke na pokračujúce hlavné pojednávanie a toto muselo byť z uvedeného dôvodu odročené.

11. Ústavný súd sa napokon zaoberal aj hodnotením postupu okresného súdu v namietanom konaní a po oboznámení sa s obsahom spisového materiálu dospel k čiastkovému záveru, že je priebeh konania pred okresným súdom poznačený obdobia neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu a tiež jeho neefektívnym postupom. Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť prieťahy v konaní, neakceptoval. V tomto smere odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezbavujú štát zodpovednosti za zbytočné prieťahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námetka personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana.

12. Ústavný súd po preskúmaní obsahu súdneho spisu zistil, že už počiatočná fáza súdneho konania je poznačená krátkodobejšou pasivitou okresného súdu, a to v období od 27. júna 2011, keď bolo hlavné pojednávanie odročené z dôvodu práceneschopnosti sudcu na neurčito, do 8. decembra 2011, keď bol vykonaný ďalší termín hlavného pojednávania. V rámci označeného úseku konania s prihliadnutím na potrebu vykonania niektorých nevyhnutných úkonov špecifikoval ústavný súd nečinnosť okresného súdu v danom úseku rozsahom približne štyroch mesiacov. Neprimerane dlhý časový odstup medzi úkonmi konania identifikoval aj v úseku konania vymedzenom od 6. septembra 2016, keď bol okresnému súdu nadriadeným súdom vrátený spisový materiál po zrušení prvostupňového rozsudku, do 18. mája 2017, keď vykonal okresný súd ďalší termín hlavného pojednávania. V rámci uvedeného úseku kvalifikoval ako neospravedliteľnú nečinnosť, ktorá prispela k zbytočnému predĺženiu konania, dobu zodpovedajúcu šiestim mesiacom. Ďalším zisteným momentom rozsiahlej pasivity okresného súdu je úsek konania vymedzený dlhým obdobím od 18. mája 2017, keď vykonal okresný súd termín hlavného pojednávania, až do 27. apríla 2020, keď sa mal uskutočniť naplánovaný termín hlavného pojednávania. Ústavný súd zistil, že v označenom úseku konania zostal okresný súd absolútne pasívny a nevykonával žiadne úkony bez toho, aby mu v tom bránila relevantná zákonná prekážka. V uvedenom období predstavuje nečinnosť okresného súdu neakceptovateľných tridsaťštyri mesiacov. Pasivitu v postupe okresného súdu zaznamenal ústavný súd aj v období vymedzenom úsekom konania od 1. októbra 2020, keď sa uskutočnil naplánovaný termín hlavného pojednávania, do 9. septembra 2021, keď sa mal uskutočniť určený termín hlavného pojednávania (odročený na základe žiadosti obhajcu spoluobžalovaného). V rámci uvedeného úseku určil ústavný súd ako neospravedliteľnú nečinnosť, ktorá prispela k zbytočnému predĺženiu konania, dobu zodpovedajúcu deviatim mesiacom. Vo vzťahu k uvedenému úseku konania v reakcii na obhajobu okresného súdu o opatreniach v rámci pandémie COVID-19 poukazuje ústavný súd na svoju judikatúru týkajúcu sa uvedenej okolnosti, ktorú zohľadnil aj v posudzovanom prípade sťažovateľa. Podľa označenej judikatúry v pandemickom období spojenom s obmedzeným režimom realizácie súdnych pojednávanií právna úprava umožňovala vykonávať pojednávania aj v tzv. neodkladných

veciach, pričom vzhľadom na privilegovaný charakter konania v trestných veciach vyžadujúci si osobitnú starostlivosť nad plynulosťou postupu v takomto konaní s prihliadnutím na dovtedajšiu celkovú dĺžku dotknutého konania bolo potrebné trestnú vec sťažovateľa kvalifikovať ako takú, ktorá neznesie odklad a v ktorej treba i napriek uvedenému režimu konať (obdobne pozri sp. zn. II. ÚS 479/2021).

13. Ústavný súd pripomína svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07, II. ÚS 287/2019). Z obsahu preskúmaného spisového materiálu vyplýva, že prvý rozsudok okresného súdu prijatý 19. decembra 2012 bol nadriadeným súdom zrušený 25. mája 2016 z dôvodu väd podľa § 321 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku (prvostupňový súd vyhodnotil vykonané dôkazy iba čiastkovo a nevysporiadal sa s niektorými relevantnými okolnosťami). Zrušujúce uznesenie nadriadeného súdu potvrdzuje neefektívnosť v postupe okresného súdu, čo je dôvod štandardne v judikatúre ústavného súdu považovaný za zbytočné prietahy v konaní neospravedlivo predlžujúce konanie, za ktoré nesie konajúci súd zodpovednosť.

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že doterajšia dĺžka namietaného konania okresného súdu je s prihliadnutím na privilegovaný charakter konania v trestných veciach vyžadujúci si z hľadiska požiadavky plynulosti konania osobitnú starostlivosť, neprimeraná. Konštatuje tak, že zistenou neodôvodnenou nečinnosťou okresného súdu a tiež jeho neefektívnym postupom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 od. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

15. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Keďže v čase rozhodovania ústavného súdu nebola vec sťažovateľa pred okresným súdom meritórne ukončená, ústavný súd formuloval vo veci sťažovateľa pre okresný súd príkaz konať (bod 2 výroku nálezu).

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia,

v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 135 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva alebo slobody, je povinný sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadostučinenie, v tejto lehote priznané finančné zadostučinenie sťažovateľovi nezaplatí, v zmysle odseku 2 citovaného ustanovenia sa zvyšuje finančné zadostučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

17. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal priznať primerané finančné zadostučinenie v sume 30 000 eur, odôvodňujúc ho pocitom právnej neistoty, frustrácie a nedôvery vo fungovanie súdneho systému. Pri rozhodovaní o tejto otázke ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. S prihliadnutím na zistené obdobia nečinnosti a neefektívny postup okresného súdu, zohľadňujúc privilegovaný charakter posudzovaného konania, ale aj okolnosti podielu sťažovateľa na narušení plynulosti konania, považoval za primerané priznať sťažovateľovi finančné zadostučinenie v sume 3 000 eur (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

18. Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadal priznať aj náhradu trov konania pred ústavným súdom. Ústavný súd v zmysle § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodol o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním v konaní pred ústavným súdom, a priznal mu náhradu v sume 530,86 eur. Ústavným súdom priznaná suma náhrady trov konania pozostáva z odmeny za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) pri tarifnej odmene za jeden úkon právnej služby v roku 2023 v sume 208,67 eur (§ 11 ods. 3 vyhlášky) a režijnom paušále ku každému z nich po 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) a zohľadnení skutočnosti, že je právny zástupca sťažovateľa platcom DPH (bod 4 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu